

Een Spartaanse opvoeding

De Sparta-Sovjet-analogie onderzoeken

Wat hebben Sparta tijdens de Peloponnesische Oorlog en de Sovjet-Unie aan het begin van de Koude Oorlog met elkaar gemeen? De leerlingen onderzoeken deze historische analogie aan de hand van de game *Assassin's Creed Odyssey* op basis van generieke kenmerken. Is de Sovjet-Unie het Sparta van de twintigste eeuw? En kun je dan ook Athene met de Verenigde Staten in dezelfde context vergelijken?

Daan van Leeuwen

is lerarenopleider en vakdidacticus geschiedenis aan de pabo van Hogeschool Inholland Rotterdam en redacteur van Kleio.

Wat?

Gedurende de ontwikkeling van het Amerikaanse vijandsbeeld van de Sovjet-Unie aan het begin van de Koude Oorlog werd de aartsvijand een aantal keren vergeleken met de stadstaat Sparta tijdens de Peloponnesische Oorlog (431-404 v.Chr.). In deze verdiepende onderzoeksopdracht vergelijken de leerlingen Sparta met de Sovjet-Unie en Athene met de Verenigde Staten door in *Assassin's Creed Odyssey* vrij door de stadstaten te lopen en verschillende *Discovery Tours* te volgen. Ter afsluiting worden de vergelijkingen met elkaar besproken en wordt de waarde van dit soort bronnen en de didactische waarde van historische analogieën geëvalueerd.

Voor wie?

Examenklassen havo en vwo.

Wanneer?

In deze les onderzoeken de leerlingen de historische analogie van Sparta tijdens de Peloponnesische Oorlog en de Sovjet-Unie in de jaren veertig en vijftig. Het tweede deel van de les vergelijken ze Athene en de Verenigde Staten in dezelfde context. De les hoort daarom bij het tijdvak Grieken en Romeinen én de historische context over de Koude Oorlog.

Hoe lang?

Een les van 50 minuten.

In gesprek met *Aspasia*, de vrouw van *Perikles*, een invloedrijke vrouw in Athene.

Hoe werkt het?

Bij de introductie op de Koude Oorlog en het ontstaan van een vijandsbeeld in de Verenigde Staten van de Sovjet-Unie in de jaren veertig, kunt u wijzen op de historische Sparta-Sovjet-analogie die bijvoorbeeld CIA-deputy director of intelligence Robert M. Gates, de eminente Amerikaanse classicus W.R. Connor in de introductie van zijn boek *Thucydides* (1984) en andere Amerikaanse publieke figuren maakten.¹ De Koude Oorlog lijkt volgens deze Amerikanen op de Peloponnesische Oorlog, waarin de Spartaanse landbouwsamenleving lijkt op die van de Sovjet-Unie vanaf de Russische Revolutie. De leerlingen onderzoeken vanuit de vraagstelling in hoeverre deze vergelijking opgaat. De vergelijking kan gemaakt worden op basis van het tekstboek dat de tien tijdvakken (tijd van wereldoorlogen en tijd van televisie en computers) en de historische context Koude Oorlog behandelt en de game *Assassin's Creed Odyssey – Discovery Tour* die is gesitueerd in de tijd van de Peloponnesische Oorlog. De leerlingen inventariseren eerst in het tekstboek wat de kenmerken zijn van de Sovjet-Unie op sociaal-economisch, cultureel en politiek gebied, waarna ze zich in de game vrij oriënteren op dezelfde kenmerken in de stadstaat Sparta. Ze kunnen dit doen door tours te volgen of vrij rond te lopen in de stadstaat en omgeving (15 minuten). Geef eerst een kenmerk voordat ze zich vrij bewegen door het spel.² De Amerikanen die tijdens de Koude Oorlog de Sparta-Sovjet-analogie maakten, hebben niet expliciet gezegd dat deze analogie ook voor Athene en de Verenigde Staten geldt. Dit is wel met de eerder gebruikte onderzoeksmethode voor de

leerlingen in het tweede deel van de les te onderzoeken (15 minuten). De leerlingen onderzoeken in ieder geval drie gelijkenissen en een verschil per stadstaat. In het derde deel van de les worden de antwoorden met elkaar uitgewisseld. Ter afsluiting worden zowel de voor- en nadelen van de game als secundaire bron besproken als de didactische meerwaarde van een analogie-opdracht geëvalueerd. Kunnen de leerlingen een nieuw voorbeeld bedenken dat analoog is aan de cases uit de les? De leerlingen vullen ter afsluiting een digitale exit-ticket met de leeropbrengsten in.

‘Het gebruik van analogieën als didactische vorm spreekt hogere denkvaardigheden als analyseren en evalueren aan’

Wat levert het op?

Door het gebruik van historische analogieën vergelijken de leerlingen de kennis van vier specifieke cases, waarmee ze algemene kennis en inzichten opdoen over twee verschillende tijdvakken. In dit voorbeeld kan dat bijvoorbeeld gaan over generieke begrippen als gemilitariseerde samenlevingen, de rol van landbouw, het gevolg van urbanisatie voor de politiek (zie ook de les van Michaël De Borre op pagina 63) of de effecten van kolonialisme. Het gebruik van analogieën als didactische vorm is sterk bevorderlijk voor de kennisoverdracht en spreekt hogere denkvaardigheden als analyseren en evalueren aan. Het is in deze vorm daarom belangrijk om ook de afsluiting volledig te doorlopen. ■

Opvoeden in het oude Griekenland.

¹ S. Hodkinson, ‘Sparta and the Soviet Union in U.S. Cold War foreign policy and intelligence analysis’, in: S. Hodkinson & I. Macgregor Morris, *Sparta in Modern Thought*, (Swansea 2012), 343-392.

² D. van Straaten, ‘Geschiedenis die er toe doet. Historische analogieën in de klas’, in: *Kleio* 5 (2019), 23-25.